KUTUBXONALARDA OMMAVIY TADBIRLARNI TASHKIL ETISH VA UNING SAMARADORLIGI

Samarqand viloyati Oqdaryo tuman
Axborot kutubxona markazi xodimi
Nizomova Rayxon

Annotatsiya: Ushbu maqolada kutubxonalarda ommaviy tadbirlarni tashkil etishning mazmun-mohiyati, asosiy shakllari va samaradorligini oshirish masalalari yoritilgan. Kutubxonalarning nafaqat kitob va axborot resurslarini taqdim etuvchi maskan, balki aholining ma’naviy, madaniy va intellektual rivojlanishiga xizmat qiluvchi ijtimoiy-madaniy muassasa sifatidagi o‘rni tahlil qilingan. Shuningdek, kitobxonlikni targ‘ib qilish, yoshlarni mutolaaga jalb etish, ijodkorlar bilan uchrashuvlar, kitob taqdimotlari, davra suhbatlari, ko‘rgazmalar, viktorinalar va boshqa ommaviy tadbirlarni samarali tashkil etish yo‘llari ko‘rib chiqilgan. Tadbirlarning samaradorligini baholashda ishtirokchilar faolligi, kitobxonlar sonining ortishi, qayta tashriflar va kitob mutolaasiga bo‘lgan qiziqish kabi mezonlarning ahamiyati ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: kutubxona, ommaviy tadbir, kitobxonlik, mutolaa, ma’naviy-ma’rifiy ishlar, kitobxonlar.

Kirish

Bugungi globallashuv va raqamli texnologiyalar jadal rivojlanayotgan davrda kutubxonalarning jamiyat hayotidagi o‘rni va vazifalari tobora kengayib bormoqda. Zamonaviy kutubxona an’anaviy tarzda kitob saqlanadigan va kitobxonlarga xizmat ko‘rsatadigan muassasa bo‘libgina qolmay, balki aholining bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etish, kitobxonlik madaniyatini shakllantirish, yoshlarning intellektual salohiyatini rivojlantirish hamda ma’naviy-ma’rifiy tarbiyasini qo‘llab-quvvatlashga xizmat qiluvchi muhim ijtimoiy-madaniy maskandir.

Kutubxonalarda ommaviy tadbirlarni muntazam va mazmunli tashkil etish kitobxonlarni kutubxona faoliyatiga faol jalb etishning samarali vositalaridan biridir. Ayniqsa, yoshlar o‘rtasida kitobxonlikni rivojlantirish, badiiy adabiyotga qiziqishni oshirish va milliy hamda umuminsoniy qadriyatlarni targ‘ib etishda bunday tadbirlarning ahamiyati katta.

Ommaviy tadbirlarni tashkil etishda kutubxonaning fondi, hududning ijtimoiy-madaniy xususiyatlari, kitobxonlarning yoshi, qiziqishlari va ehtiyojlarini hisobga olish muhimdir. Tadbirning mavzusi va shakli auditoriyaga mos tanlansa, uning ta’sirchanligi va samaradorligi yuqori bo‘ladi.

Asosiy qism

Kutubxonalarda ommaviy tadbirlarning ahamiyati

Ommaviy tadbirlar kutubxonaning kitobxonlar bilan bevosita muloqotini

kuchaytiradi. Bunday tadbirlar orqali kitobxonlarga yangi adabiyotlar, yozuvchi va shoirlarning ijodi, tarixiy sanalar, milliy bayramlar, ilm-fan va madaniyat yutuqlari haqida ma’lumot berish imkoniyati yaratiladi.

Ommaviy tadbirlarning asosiy maqsadlaridan biri kitobxonlikni targ‘ib qilishdir. Kitobxonlik madaniyatini shakllantirish insonning dunyoqarashi, tafakkuri va nutq qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Shu sababli kutubxonalar o‘z faoliyatida kitobxonlarning mutolaaga bo‘lgan qiziqishini oshirishga qaratilgan turli tadbirlarni tashkil etishi lozim.

Ommaviy tadbirlarning asosiy shakllari

Kutubxonalarda ommaviy tadbirlarni turli shakllarda tashkil etish mumkin. Jumladan:

- kitob taqdimotlari;
- kitob ko‘rgazmalari;
- ijodkorlar bilan uchrashuvlar;
- davra suhbatlari;
- adabiy-badiiy kechalar;
- she’riyat kechalari;
- viktorina va intellektual o‘yinlar;
- munozara va bahslar;
- xotira va ma’naviyat tadbirlari;
- tanlovlar;
- ochiq muloqotlar;
- bibliografik sharhlar;
- ma’rifiy seminarlar;
- mashhur shaxslar hayoti va ijodiga bag‘ishlangan kechalar.

Masalan, taniqli yozuvchi yoki shoirning tavallud sanasiga bag‘ishlangan adabiy kecha tashkil etilganda, uning hayoti va ijodi haqida ma’lumot berish, asarlaridan namunalar o‘qish, kitoblar ko‘rgazmasini tashkil qilish va

kitobxonlar bilan savol-javob o‘tkazish mumkin. Bunday kompleks yondashuv tadbirning mazmunini boyitadi.

Tadbirlarni tashkil etish bosqichlari

Ommaviy tadbirning samaradorligi, avvalo, uni puxta rejalashtirishga bog‘liq. Tadbirni tashkil etishda quyidagi bosqichlarga amal qilish maqsadga muvofiq:

Birinchi bosqich — mavzuni tanlash. Mavzu kitobxonlarning qiziqishlari va zamonaviy ehtiyojlaridan kelib chiqib belgilanadi.

Ikkinchi bosqich — auditoriyani aniqlash. Tadbir maktab o‘quvchilari, talabalar, yoshlar, kattalar yoki muayyan kasb vakillariga mo‘ljallanishi mumkin.

Uchinchi bosqich — tadbir ssenariysini ishlab chiqish. Tadbirning maqsadi, vazifalari, davomiyligi, ishtirokchilari va foydalaniladigan materiallar belgilanadi.

To‘rtinchi bosqich — targ‘ibot va reklama. Tadbir haqida ijtimoiy tarmoqlar, kutubxonaning axborot stendlari, e’lonlar va boshqa kommunikatsiya vositalari orqali oldindan ma’lumot beriladi.

Beshinchi bosqich — tadbirni o‘tkazish. Tadbir davomida kitobxonlarning faol ishtirokini ta’minlash, interaktiv usullardan foydalanish muhim.

Oltinchi bosqich — natijalarni tahlil qilish. Tadbirdan so‘ng ishtirokchilar soni, ularning faolligi, fikr-mulohazalari va tadbirning amaliy natijalari o‘rganiladi.

Zamonaviy texnologiyalardan foydalanish

Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi kutubxonalarda ommaviy tadbirlarni tashkil etishning yangi imkoniyatlarini yaratmoqda. Tadbirlarni ijtimoiy tarmoqlar orqali e’lon qilish, onlayn uchrashuvlar o‘tkazish, elektron taqdimotlardan foydalanish, videoroliklar namoyish etish va virtual ko‘rgazmalar tashkil qilish kitobxonlar auditoriyasini kengaytirishga xizmat qiladi.

Ayniqsa, yoshlar bilan ishlashda interaktiv metodlardan foydalanish muhim. Viktorinalar, savol-javoblar, intellektual o‘yinlar va elektron so‘rovnomalar tadbir ishtirokchilarining faolligini oshiradi. Shu bilan birga, an’anaviy tadbirlarni raqamli imkoniyatlar bilan uyg‘unlashtirish kutubxonaning zamonaviy qiyofasini shakllantirishga yordam beradi.

Ommaviy tadbirlarning samaradorligini baholash

Kutubxonada o‘tkazilgan tadbirning samaradorligini faqatgina unda qatnashganlar soni bilan baholash yetarli emas. Tadbirning kitobxonlar xulq-atvori va kutubxonadan foydalanish faolligiga ta’siri ham o‘rganilishi kerak.

Samaradorlikni quyidagi mezonlar asosida baholash mumkin:

1. Tadbirda ishtirok etgan kitobxonlar soni.

2. Ishtirokchilarning tadbirdagi faolligi.
3. Tadbirdan keyingi kutubxona tashriflari soni.
4. O‘qishga tavsiya etilgan kitoblarga bo‘lgan talabning oshishi.
5. Yangi kitobxonlarning kutubxonaga jalb qilinishi.
6. Kitobxonlarning tadbir haqidagi fikr va takliflari.
7. Ijtimoiy tarmoqlardagi ko‘rishlar, izohlar va boshqa faollik ko‘rsatkichlari.

Masalan, kitob taqdimotidan keyin ushbu kitobga bo‘lgan talab oshsa, yangi kitobxonlar kutubxonaga jalb qilinsa va tadbir ishtirokchilari o‘z ijobiy fikrlarini bildirsalar, tadbirni samarali deb baholash mumkin.

Kutubxonachi faoliyatining o‘rni

Ommaviy tadbirlarning muvaffaqiyatli o‘tishida kutubxonachining kasbiy mahorati muhim ahamiyatga ega. Kutubxonachi tadbir mavzusini tanlash, ma’lumotlarni izlash, ssenariy tuzish, ishtirokchilarni jalb etish va tadbirni boshqarish ko‘nikmalariga ega bo‘lishi kerak.

Shuningdek, kutubxonachi zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish, ijtimoiy tarmoqlar orqali targ‘ibot olib borish va turli yoshdagi kitobxonlar bilan samarali muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirib borishi zarur.

Kutubxonachi tomonidan har bir tadbirning natijalarini tahlil qilib borish kelgusidagi tadbirlarni yanada takomillashtirish imkonini beradi. Kitobxonlarning fikr-mulohazalarini o‘rganish esa tadbir mavzularini ularning real ehtiyojlariga moslashtirishga yordam beradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, kutubxonalarda ommaviy tadbirlarni tashkil etish kitobxonlikni rivojlantirish, aholining ma’naviy-ma’rifiy saviyasini oshirish va kutubxonaning ijtimoiy-madaniy faoliyatini kuchaytirishning muhim vositalaridan biridir. Mazmunli va puxta rejalashtirilgan tadbirlar orqali kitobxonlarning kutubxonaga bo‘lgan qiziqishini oshirish, yangi foydalanuvchilarni jalb qilish hamda mutolaa madaniyatini shakllantirish mumkin.

Ommaviy tadbirlarning samaradorligini ta’minlash uchun kitobxonlarning yoshi, qiziqishi va ehtiyojlarini hisobga olish, interaktiv metodlardan foydalanish, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish hamda tadbir yakunlarini muntazam tahlil qilib borish zarur.

Kelgusida kutubxonalarda an’anaviy tadbirlar bilan bir qatorda raqamli va interaktiv formatlarni kengaytirish, yoshlar uchun ijodiy loyihalar va intellektual tanlovlarni ko‘paytirish maqsadga muvofiq. Bu esa kutubxonalarni zamonaviy, faol va kitobxonlar uchun yanada jozibador madaniy-ma’rifiy markazga aylantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Kitob mahsulotlarini nashr etish va tarqatish tizimini rivojlantirish, kitob mutolaasi va kitobxonlik madaniyatini oshirish hamda targ‘ib qilish bo‘yicha kompleks chora-tadbirlar dasturi to‘g‘risida”gi qarori. — Toshkent, 2017.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Axborot-kutubxona faoliyati to‘g‘risida”gi Qonuni. — Toshkent, 2011.
3. Alisher Navoiy nomidagi O‘zbekiston Milliy kutubxonasi. **Axborot-kutubxona faoliyatiga oid uslubiy materiallar**. — Toshkent.
4. Xolmatov A. **Kutubxonachilik va bibliografiya asoslari**. — Toshkent.
5. Majidov A. **Kutubxona-axborot xizmatlari: nazariya va amaliyot**. — Toshkent.
6. Rasulov T. **Kitobxonlik madaniyatini shakllantirishning zamonaviy usullari**. — Toshkent.
7. UNESCO. **Public Library Manifesto**. — Paris: UNESCO.